

Oplegnotitie Compensatieplan 2021

A12/A15 Ressen – Oudbroeken (ViA15)

Datum	30 augustus 2021
Status	Definitief

1 Inleiding

Binnen het project A12/A15 Ressen - Oudbroeken werd op basis van de Passende beoordeling van 2019 geconcludeerd dat significant negatieve gevolgen binnen het Natura 2000-gebied Rijntakken niet met zekerheid uitgesloten konden worden voor habitattypen H6120 *Stroomdalgraslanden en H6510A Glanshaverlanden. Het TB2019 voorziet voor deze twee habitattypen compensatie, betreffende 200 m² H6120 *stroomdalgraslanden en 700 m² H6510A glanshaverlanden. In het Compensatieplan stikstofdepositie bij het TB2019¹ (bijlage 4) is uitgewerkt hoe die compensatie wordt uitgevoerd.

Uit de aanvullende passende beoordeling ViA15 bij het TB2021 (bijlage 1) volgt een gewijzigde opgave voor H6120 *Stroomdalgraslanden, namelijk 294 m². Voor H6510A Glanshaverhooilanden kunnen significant negatieve gevolgen op basis van de meest recente gegevens worden uitgesloten. De eerder voorziene compensatie, zoals opgenomen in het TB2019, wordt nog wel uitgevoerd (geen wettelijke verplichting).

In deze oplegnotitie wordt ingegaan op de hernieuwde compensatieopgave die voortkomt uit stikstofdepositieberekeningen met Aerius Calculator 20 zoals opgenomen in de "Aanvullende passende beoordeling 2021"². Tevens is kort aangegeven hoe deze compensatie wordt uitgevoerd.

¹ Royal HaskoningDHV (2019). Compensatieplan stikstofdepositie. Invulling compensatieopgave vanuit de Passende Beoordeling Tracébesluit A12/A15 Ressen - Oudbroeken (2019). Kenmerk BC2109T&PRP1808071440

² Royal HaskoningDHV (2021), Aanvullende passende beoordeling ViA15. Kenmerk BC2109TPRP2106211630

2 Hernieuwde compensatieopgave en -inrichting

2.1 Compensatieopgave

Uit de aanvullende passende beoordeling (2021) blijkt dat binnen Natura 2000-gebied Rijntakken significante negatieve gevolgen voor de instandhoudingsdoelstelling van het habitatype H6120 *Stroomdalgraslanden niet zijn uit te sluiten.

Een toename van stikstofdepositie kan, bij overschrijding van de kritische depositiewaarde (hierna KDW), tot kwaliteitsverlies van het habitatype leiden. Bij een langdurige stikstofdepositiebijdrage leidt kwaliteitsverlies op termijn tot areaal verlies, omdat het kwaliteitsverlies er geleidelijk toe leidt dat het habitatype zich (vegetatiekundig gezien) niet meer "kwalificeert".

*Berekende compensatieopgave voor H6120 * Stroomdalgraslanden*

Het totaal areaal H6120 *Stroomdalgraslanden binnen het Natura 2000-gebied Rijntakken bedraagt 29,13 ha³. Hiervan bevindt zich 22,0 ha binnen het onderzoeksgebied van het project ViA15. Binnen deze 22,0 ha vindt er op 20,87 ha een toename van stikstofdepositie plaats⁴, waarbij er op 9,87 ha sprake is van een naderende of daadwerkelijke overschrijding van de KDW. Bij het overig areaal is geen sprake van een (naderende) overschrijding van de KDW.

De compensatieopgave is bepaald voor het areaal met een (naderende) overschrijding van de KDW, zijnde 9,87 ha. De depositie is maximaal 4,65 mol N/ha/j, maar varieert per hexagoon. Ingedeeld naar depositiecategorieën is het areaal (ha) per depositiecategorie (mol N/ha/j) als volgt:

- Op 0,2 ha is de depositiebijdrage tussen de 4,00 en 5,00 mol N/ha/j
- Op 0,2 ha is de depositiebijdrage tussen de 2,00 en 3,00 mol N/ha/j
- Op 1,1 ha is de depositiebijdrage tussen de 1,00 en 2,00 mol N/ha/j
- Op 8,3 ha is de depositiebijdrage tussen de 0,05 en 1,00 mol N/ha/j⁵

Voor het habitatype H6120 *Stroomdalgraslanden is per hexagoon, waar sprake is van een naderende overschrijding van de KDW, de toename in stikstofdepositie en daarmee per hexagoon de kwaliteitsvermindering bepaald. Op basis van de dosis-effectrelatie, zoals gehanteerd in het "Stikstof Effectvoorspelling Model (Goderie & Vertegaal, 2020)", komt de berekende compensatieopgave voor H6120 *Stroomdalgraslanden, gebaseerd op de toenames die plaatsvinden op hexagonen met een naderende overschrijding van de KDW, uit op 0,0147 ha, oftewel 147 m².

Om eventuele onzekerheden in de totstandkoming en ontwikkelingssnelheid van de compensatielocaties weg te nemen, is de het oppervlak te compenseren habitatype vervolgens met een factor twee vergroot, **resultierend in een compensatieopgave van 294 m².**

³ Conform de habitatypekaart zoals opgenomen in Aerius C20

⁴ En is er op 1,13 ha sprake van "geen effect en/of een afname van stikstofdepositie"

⁵ De maximale stikstofdepositiebijdrage is 4,65 mol N/ha/j

Vergelijking compensatieopgave TB 2021 versus TB 2019

De compensatieopgave van 294 m² is, vanwege het hogere "maximale projecteffect" (3,10 mol N/ha/j in het Tracébesluit 2019 versus 4,65 mol N/ha/j in het Tracébesluit 2021) én vanwege het meegenomen areaal (5,25 ha in het Tracébesluit 2019 versus 9,87 ha in het Tracébesluit 2021), hoger dan de compensatieopgave van 200 m² zoals opgenomen in het Tracébesluit 2019 en de daarbij behorende Bijlage 3 Passende Beoordeling en Bijlage 4 Compensatieplan.

2.2 Nadere uitwerking compensatie

In het Compensatieplan (2019) is een beschrijving opgenomen van het habitattype, evenals de typische plantensoorten die karakteriserend voor stroomdalgraslanden en de kenmerken van structuur en functie en abiotische factoren en het beheer.

De belangrijkste ecologische voorwaarden voor stroomdalgrasland in het riviergebied zijn de beschikbaarheid van

- 1) zavelig en lemig zand, kalkhoudend tot kalkarm, neutraal tot zwak zuur;
- 2) arme tot matige voedselrijke bodem;
- 3) incidentele overstroming 1x per 10 tot 25 jaar buiten het groeiseizoen; regelmatige overstroming kan mits niet langer dan 10 dagen;
- 4) GVG dieper dan 40 cm -mv;
- 5) rivier- en winddynamiek voor aanvoer van zand en buffering;
- 6) niet te extensief (begrazings)beheer (vegetatie kort het voorjaar in).

Om tot ontwikkeling te kunnen komen van (nu nog niet kwalificerend) stroomdalgraslanden kunnen de volgende maatregelen getroffen worden:

- 1) vanuit actieve oeverwallen openmaken en/of verwijdering van vegetatie- en wortelzoden;
- 2) ontwikkeling vanuit voormalige landbouwgronden op geschikte zandgronden met matige voedselrijkdom. Hiervoor is afhankelijk van fosfaatrijkdom verschrallingsmaatregelen nodig (uitmijnen/maaibeheer) en/of is verwijdering van de voedselrijke bouwvoor nodig;
- 3) ontwikkeling na ophoging van terrein met geschikt voedselarm (rivier)zand;
- 4) bij alle opties moet aan de overige abiotische randvoorwaarden worden voldaan (bodemtype/hydrologie) en is herintroductie van soorten vanuit zaadbronnen uit de omgeving (via maaisel) aan te bevelen.

Op basis van onder andere de habitattypekaart, bodemkaart en historische kaarten van het Natura 2000-gebied Rijntakken is in het Compensatieplan (2019) een potentiële locatie gevonden die voldoet aan de gestelde eisen en randvoorwaarden (ecologisch, juridisch en praktisch), namelijk de percelen zoals aangegeven op afbeelding 1 in Cortenoever (gemeente Brummen) ten noorden van de IJssel.

Afbeelding 1 Kadastrale percelen BMN01 I283 en I913 te Brummen met in de noordelijke delen potentiële locaties voor compensatie van stroomdalgraslanden (zwarte arcering ///)

De percelen voor compensatie liggen binnen Natura 2000-gebied (habitat- en vogelrichtlijngebied) Rijntakken en het Gelders Natuurnetwerk (GNN). In de huidige situatie zijn op deze graslanden geen kwalificerende habitattypen aanwezig en zijn deze niet in ontwikkeling. Op zeer korte afstand van de compensatielocatie liggen kwalificerende habitattypen stroomdalgraslanden (circa 5 meter) en glanshaverhoilanden (circa 100 meter). De beoogde locatie betreft voormalige landbouwgronden met agrarische bestemming.

Als eerste inrichtingsmaatregel om minimaal 294 m² stroomdalgraslanden te realiseren is het afplaggen van de graszode (ca 10-20cm) van minimaal 294 m² nodig, om open zand aan de oppervlakte te verkrijgen. Hierbij dient tevens een groot deel van de nutriënten uit het systeem te worden verwijderd. Vervolgens zijn verschillende maatregelen mogelijk om te komen tot een voldoende voedselarme situatie:

- Omzetten van de ondergrond zodat de naar verwachting minder fosfaatrijke ondergrond naar boven wordt gebracht en/of;
- Verder ontgronden naar fosfaatarmere zandgrond (maximaal 30-40cm); daarbij rekening houden met de hoogteligging en overstromingsfrequentie/duur en/of;
- Aanmengen en/of aanvullen/ophogen van het terrein met geschikt zandig materiaal uit het rivierengebied (bijvoorbeeld vrijkomen uit andere natuurinrichtingsprojecten) en;
- Afwerking van het maaiveld met variatie in reliëf en waardoor verschillende standplaatsen ontstaan met verschillen in microklimaat (agrarisch grond is veelal geëgaliseerd) en;
- Het aanbrengen van zaad via maaisel van stroomdalgraslanden in de omgeving.

De huidige hoogteligging en omvang van 1 ha waarbinnen minimaal 294 m² stroomdalgraslanden moet worden gerealiseerd, laat het toe om in meer of mindere mate te ontgronden en een combinatie van maatregelen toe te passen. Nader onderzoek naar fosfaatrijkdom van de bodem dieper dan 25 cm is nodig om de voedselrijkdom te bepalen zodat specifiekere invulling aan de maatregelen kan worden gegeven.

Na de inrichting in de vorm van afgraving en/of aanbrengen van zand en maaisel van stroomdalgraslanden is mogelijk overgangsbeheer nodig dat afwijkt van het regulier beheer. In hoeverre dit toegepast moet worden is afhankelijk van de ontwikkeling. In principe zal zich vrij snel pioniervegetatie van stroomdalgrasland ontwikkelen. Om een stabiele situatie te krijgen kan extra begrazing, maaien en afvoeren, verwijderen van opslag van boom- en struikvormende soorten nodig zijn.

De ontwikkeltijd van Stroomdalgraslanden is afhankelijk van de abiotische omstandigheden na herinrichting en aanwezigheid van zaden.

Wanneer de omstandigheden gunstig zijn (voedselarme pioniersituaties met open reliëfrijke zandgronden) en de aanvoer van zaden is zeker gesteld dan zal binnen enkele jaren (5-10 jaar) een vegetatie met pioniersoorten (eenjarigen) aanwezig zijn die kwalificeren als habitatype. De compensatielocatie betreft een oeverwal met een 'oude bodem'. De zaadbron van stroomdalflora is op korte afstand aanwezig. Door aanbrengen van maaisel met zaden is de ontwikkeling van meerdere soorten waaronder minder goede kolonisatoren versneld te realiseren.

Herziene overeenkomst Rijkswaterstaat en Provincie Gelderland

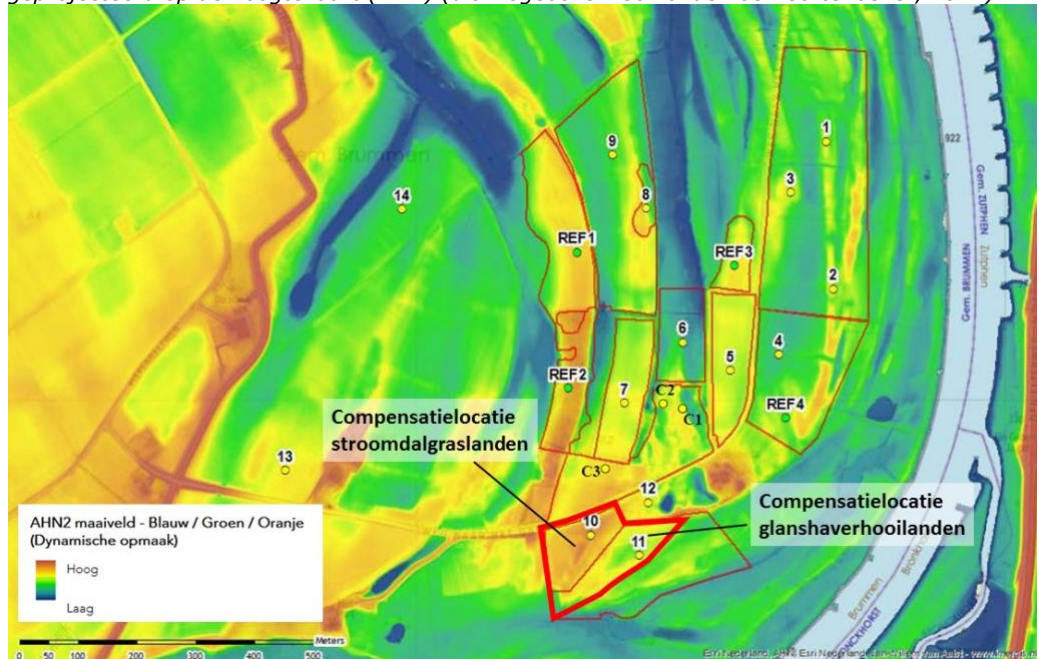
De omvang van de potentiële locatie voor compensatie van stroomdalgraslanden bedraagt 10.145m². Provincie Gelderland is eigenaar van deze locatie en heeft haar medewerking toegezegd aan de invulling van de compensatieopgave voor het project Tracébesluit A12/A15 Ressen-Oudbroeken ViA15 (2019). Deze medewerking is vastgelegd in een overeenkomst tussen Rijkswaterstaat en Provincie Gelderland⁶.

In de overeenkomst (2019) tussen Rijkswaterstaat en Provincie Gelderland is aangegeven dat minimaal 200 m² bestemd is voor het project A12/A15 Ressen – Oudbroeken (ViA15). Naar aanleiding van de hernieuwde compensatieopgave (o.b.v. stikstofdepositieberekeningen met Aeries C20) heeft de Provincie Gelderland schriftelijk bevestigd dat ook de overeenkomst tussen Rijkswaterstaat en de provincie Gelderland (als volgt) wordt herzien: "Voor het project A12/A15 Ressen – Oudbroeken (ViA15) wordt binnen ontwikkellocatie 10⁷ de benodigde maatregelen getroffen om tot minimaal 294 m² ontwikkelde en kwalificerende stroomdalgraslanden te komen".

⁶ "Overeenkomst voor Natura 2000 door ViA15", getekend door E. Boere (provincie Gelderland) en P.T.A.M. Kalfs (Staat der Nederlanden). Op basis van GS-besluit kenmerk 2014-006826, zoals genomen op 19 februari 2019.

⁷ Zie afbeelding 2

Afbeelding 2 Ontwikkellocatie 10 met potentie voor ontwikkeling van stroomdalgraslanden geprojecteerd op de hoogtekartaart (AHN) (uit Biogeochemisch onderzoek Cortenoever, 2017)

Conclusie

Binnen de beoogde compensatielocatie van 10.145m² in de uiterwaarden van Cortenoever kan de opgave van 294m² van het habitattyp H6120 *Stroomdalgraslanden ontwikkeld worden, passend binnen de ruimtelijke context van het landschap en aansluitend op zones waar het habitattyp nu al in goed ontwikkelde vorm voor komt. De compensatie zorgt ervoor dat een goede kwaliteit van het natuurnetwerk geborgd blijft.

In het Compensatieplan (2019) is onderbouwd dat de locatie van 10.145m² in de uiterwaarden van Cortenoever geschikt is om H6120 *Stroomdalgraslanden tot ontwikkeling te brengen, en hoe dat zal gebeuren ten aanzien van inrichting, beheer en monitoring. Het Compensatieplan (2019) ging uit van een compensatieopgave van 200m². De compensatielocatie is echter ruim groot genoeg om de herziene compensatieopgave van 294m² te realiseren. De benodigde inrichtingsmaatregelen en overige voorwaarden (garantie uitvoering, tijdige realisatie) zoals beschreven in paragraaf 4.1 van het Compensatieplan (2019) worden door deze uitbreiding niet anders.”

De inrichtingsmaatregelen zullen voor aanvang van het gebruik van de ViA15 zijn gerealiseerd (uiterlijk in 2022). Het tempo van ontwikkeling is hoger dan het tempo van aantasting. Op geen enkel moment zal er daarom sprake zijn van een vermindering van oppervlak of kwaliteit van de betrokken habitattypen. Gelet op de omvang, kwaliteit, locatie en tijdigheid van de compensatie is de conclusie dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft.